

HRVATSKI SABOR

Vijeće za građanski nadzor sigurnosno-obavještajnih agencija

SAŽETAK IZVJEŠĆA O RADU ZA 2008. GODINU

Zagreb, studeni 2010.

SADRŽAJ

DIO PRVI

1. UVODNE NAPOMENE

DIO DRUGI

IZVJEŠĆE O RADU VIJEĆA ZA GRAĐANSKI NADZOR SIGURNOSNO-
OBAVJEŠTANIH AGENCIJA ZA 2008. GODINU

1. STATISTIČKI PODACI ZA 2008. GODINU
2. PREDSTAVKE GRAĐANA
3. PROGRAM RADA VIJEĆA ZA 2008. GODINU
4. OSTALE AKTIVNOSTI
5. SURADNJA VIJEĆA I ODBORA ZA UNUTARNJU POLITIKU I NACIONALNU
SIGURNOST
6. SUDJELOVANJE NA KONFERENCIJAMA /SEMINARIMA/ OKRUGLIM STOLOVIMA

DIO TREĆI

OTVORENA PITANJA

1. NADZOR U OTC-u
2. FUNKCIONIRANJE UREDA VIJEĆA
3. VIDLJIVOST RADA VIJEĆA ZA GRAĐANSKI NADZOR SIGURNOSNO-
OBAVJEŠTAJNIH AGENCIJA

DIO PRVI

1. UVODNE NAPOMENE

Vijeće je tijekom 2008. radilo u punom sastavu, imenovanom na temelju članka 80. Ustava Republike Hrvatske i članka 110. stavak 2. Zakona o sigurnosno-obavještajnom sustavu Republike Hrvatske (NN br. 79/06.). Na sjednici Hrvatskog sabora održanoj 13. srpnja 2007. donijeta je Odluka o imenovanju predsjednika i šest članova/ica Vijeća za građanski nadzor sigurnosno-obavještajnih agencija: predsjednik Mile Ćulumović; članovi: Krunoslav Antoliš, Zoran Grgić, Dražen Harasin i Miroslav Šeparović te članice: Sanja Sarnavka i Nenada Vukman.

Tijekom godine radne prostorije Vijeća odlukom tajnika HS-a Josipa Sesara preseljene su na četvrti kat zgrade Hrvatskog sabora na Markovu trgu i to u sobe 401 i 402.

Cjelovito izvješće o radu Vijeća za razdoblje od 1. siječnja do 31. prosinca 2008. upućeno je predsjedniku Hrvatskoga sabora, a dopisom od 2. ožujka 2010. upućeno je također i Odboru za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost. Ovo je sažetak cjelovitog Izvješća i predviđeno je za objavu.

DIO DRUGI

IZVJEŠĆE O RADU VIJEĆA ZA GRAĐANSKI NADZOR SIGURNOSNO- OBAVJEŠTAJNIH AGENCIJA ZA 2008. GODINU

1. STATISTIČKI PODACI

U izvještajnom razdoblju Vijeće je održalo 23 sjednice na kojima je razmatralo predstavke, odlučivalo o obavljanju nadzora rada sigurnosno-obavještajnih agencija i donosilo zaključke koje je potom upućivalo podnositeljima predstavki, nadležnim agencijama i tijelima.

Vijeće je izvršilo 10 nadzora u prostorijama SOA-e i 4 nadzora u prostorima VSOA-e. Tijekom izvještajnog razdoblja Vijeće je osnivalo radne skupine u kojima se raspravljalo o predstavkama ili djelatnostima važnim za zakonito i učinkovito funkcioniranje Vijeća. Tijekom 2008. održano je 17 sastanaka radnih skupina.

Tijekom izvještajnog razdoblja Vijeće je radilo na 15 predstavki od kojih je šest (6) preneseno iz prethodne godine i na kojima je nastavljen rad do zaključenja postupanja. Radna skupina za praćenje postupanja SOA-e po predstavci iz prvog saziva ostala je

djelatna i tijekom 2008. Tijekom izvještajnog razdoblja zaprimljeno je devet (9) novih predstavki. Pet je novih predstavki riješeno, a četiri su prenesene u 2009. godinu.

2. PREDSTAVKE GRAĐANA

Rad na četiri predstavke nije zaključen do konca izvještajne godine. Niti u jednoj od zaključenih predstavki nije utvrđeno kršenje temeljnih ljudskih prava i sloboda. U jednom je slučaju utvrđeno kako je SOA postupila u skladu s člankom 42. Zakona o sigurnosno-obavještajnom sustavu (NN 79/06, ispravak-105/06) te je provela uništavanje dokumenata s podacima koji se ne odnose na svrhu radi koje su prikupljeni osim u slučaju dvije kopije koje Agenciji nisu dostavljene do zaključenja izvještajnog razdoblja. Jedna je predstavka morala biti odbijena budući da je podnositelj predstavke bio djelatnik SOA-e, a Vijeće za građanski nadzor sigurnosno-obavještajnih agencija nije imalo zakonske ovlasti postupati po predmetnom zahtjevu.

3. PROGRAM RADA VIJEĆA ZA 2008. GODINU

Vijeće je usuglasilo prijedlog programa rada za 2008. i 23. siječnja 2008. uputilo Prijedlog programa rada Vijeća za 2008. godinu Odboru za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost na očitovanje.

Uz opis redovnih aktivnosti koje će Vijeće obavljati sukladno zakonskim ovlastima, tekst prijedloga programa nadopunjen je zaključkom Vlade RH iz Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava od 2008. do 2011. godine u kojem se navodi kako je potrebno sustavno i bolje predstavljati javnosti rezultate rada Vijeća, a da se pritom ne povrijedi zakonska odredba o potrebi čuvanja državnih tajni (Glava IV. Analiza stanja ljudskih prava u RH i određivanje prioriteta područja, područje Sigurnost i ljudska prava).

4. OSTALE AKTIVNOSTI

Tijekom izvještajnog razdoblja radila su sljedeće radne skupine:

- Radna skupina za izradu Poslovnika o radu Vijeća;
- Radna skupina za utvrđivanje stupnja tajnosti zapisnika Vijeća, radnih skupina i predmeta koji nemaju oznaku tajnosti po dopisima agencija
- Radna skupina za primjenu Zakona o tajnosti podataka i Zakona o informacijskoj sigurnosti;
- Radna skupina za realizaciju zaključaka Vlade RH od 2. studenog 2007.;
- Radna skupina za utvrđivanje vođenja evidencije o izvršenim uvidima i postupanju s klasificiranim podacima prema članku 29. Zakona o tajnosti podataka;

- Radna skupina za utvrđivanje postupanja po Rješenju Hrvatskog državnog arhiva od 18. prosinca 2007.;
- Radna skupina za izradu Prijedloga izmjena i dopuna Zakona o sigurnosno-obavještajnom sustavu Republike Hrvatske;

5. SURADNJA VIJEĆA I ODBORA ZA UNUTARNJU POLITIKU I NACIONALNU SIGURNOST

Tijekom izvještajnog razdoblja uspostavljena je komunikacija s Odborom za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost. Predsjednik Vijeća Mile Ćulumović i predsjednik Odbora za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost Ranko Ostojić održali su 12.3.2008. polusatni sastanak radi međusobnog upoznavanja i dogovora o budućoj komunikaciji ova dva tijela.

Predstavnici Vijeća pozvani su na sjednicu Odbora za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost koja je održana 29. svibnja 2008. Na sjednici se raspravljalo o jednoj predstavi, dodatnom izvješću Državnog odvjetništva RH o slučaju Pukanić te je potpisana Izjava o postupanju s klasificiranim podacima. Na sjednici je donesen **zaključak da Odbor od Ureda vijeća za nacionalnu sigurnost zatraži provođenje stručnog nadzora nad radom OTC-a povodom predstavke i provedbe mjere tajnog nadzora sadržaja komunikacija**. Istovremeno je donesen i **zaključak da Odbor uputi, sukladno čl. 59 Poslovnika Hrvatskog sabora, Odboru za zakonodavstvo prijedlog za davanje vjerodostojnog tumačenja čl. 111 i 112. Zakona o sigurnosno-obavještajnom sustavu RH. Traži se tumačenje odredbe zakona u odnosu na ovlast Vijeća za nadzor OTC-a.**

Zajednička sjednica Vijeća i Odbora održana je 16. listopada 2008. Najveći dio rasprave odnosio se na Poslovnik o radu Vijeća za koji, temeljem članaka 110.-114. Zakona o sigurnosno-obavještajnom sustavu RH i članka 11. Odluke o Vijeću za građanski nadzor sigurnosno obavještajnih agencija, Odbor treba dati mišljenje. Istaknuto je kako je Prijedlog poslovnika dostavljen Odboru 5. veljače 2008. Iako je u raspravi rečeno da je Poslovnik vrlo dobro razrađen, zbog problema vezanih uz Operativno-tehnički centar i odredbi koje se tiču stručne službe Vijeća, Odbor nije mogao dati pozitivno mišljenje o cjelovitom tekstu Poslovnika. Odbor je na koncu rasprave donio sljedeći **zaključak: Odbor predlaže Vijeću da izmijeni odredbe članaka 22., 23. 29. i 30. Prijedloga poslovnika i uskladi ih s odredbama drugih propisa kako bi Odbor mogao dati pozitivno mišljenje na Prijedlog poslovnika.**

Glede predstavljanja rezultata rada Vijeća javnosti, Odbor za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost donio je sljedeće zaključke:

1. Daje se suglasnost za uspostavljanje posebne rubrike na Internet stranicama Hrvatskog sabora o Vijeću za građanski nadzor sigurnosno-obavještajnih agencija;

2. Daje se suglasnost za postavljanje rubrike „Informacije“ na kojoj će biti podaci i priopćenja za javnost koje ne podliježu Zakonu o tajnosti podataka;
3. Informacije za navedenu rubriku mogu se objavljivati uz suglasnost Odbora.

Na poziv Odbora predsjednik Vijeća sudjelovao je u susretu polaznika XI. naraštaja Ratne škole «Ban Josip Jelačić» s članovima Odbora. Oni su bili u posjetu Odboru 28. listopada 2008. u sklopu kolegija «Nacionalna sigurnost i obrana»

6. SUDJELOVANJE NA KONFERENCIJAMA /SEMINARIMA/ OKRUGLIM STOLOVIMA

1. Zavod za kaznene znanosti 1. travnja 2008. uputio je poziv Vijeću za sudjelovanje u Mošćenici na 1. međunarodnom seminaru o digitalnim dokazima. Odlučeno je jednoglasno da u ime Vijeća sudjeluje dr.sc. Krunoslav Antoliš. On je 12.travnja 2008. sudjelovao u radu seminara i o sadržaju potom iscrpno izvijestio Vijeće.
2. Na stručnom okruglom stolu Zakon o sigurnosnim provjerama – normativna rješenja i praksa koji je organizirao Centar za ljudska prava u Zagrebu sudjelovala je kao predstavnica Vijeća članica Nenada Vukman.

DIO TREĆI

OTVORENA PITANJA

Pitanja koja su predstavljala zapreku u cjelovitom obavljanju zadataka sukladno zakonskim propisima, a temeljito su razrađena u Godišnjem izvješću za 2007. godinu, ostala su neriješena i tijekom ovog izvještajnog razdoblja.

1. NADZOR U OTC-u

Vijeće za građanski nadzor sigurnosno-obavještajnih agencija u obavljanju zadaća sukladno Zakonu o sigurnosno-obavještajnom sustavu Republike Hrvatske (NN 79/06, ispravak – 105/06), nije u mogućnosti u potpunosti odgovoriti zahtjevima koji se pred njega postavljaju. Razlog tomu je očitovanje OTC-a kojim se Vijeću onemogućava provođenje nadzora u toj ustanovi. Pozivajući se na odredbe članka 111. i 112. Zakona u kojima se navodi da Vijeće prati zakonitost rada sigurnosnih službi te prati i nadzire primjenu mjera tajnog prikupljanja podataka kojima se ograničavaju ustavna ljudska prava i temeljne slobode, prema mišljenju ravnatelja OTC-a, odredba se ne odnosi se na OTC. On smatra kako je odredbama članka 111. i 112. Zakona obuhvaćen samo nadzor

sigurnosno-obavještajnih agencija premda Zakon u članku 18. kaže kako je «OTC tijelo koje je osnovano radi obavljanja aktivacije i upravljanja mjerom tajnog nadzora telekomunikacijskih usluga, djelatnosti i prometa te ostvarivanja operativno-tehničke koordinacije između pravnih i fizičkih osoba koje raspolažu javnom telekomunikacijskom mrežom i pružaju javne telekomunikacijske usluge i usluge pristupa u Republici Hrvatskoj te tijela koja su ovlaštena za primjenu mjera tajnog nadzora telekomunikacija», kao i da navedene poslove obavlja za potrebe sigurnosno-obavještajnih agencija i redarstvenih tijela, tj. tijela koja su ovlaštena za primjenu mjera tajnog nadzora telekomunikacija.

Vijeće smatra da navođenje tijela za koje OTC obavlja navedene poslove (sigurnosno-obavještajne agencije i redarstvena tijela) i činjenica kako obavljati te poslove OTC može samo po njihovu nalogu, jasno govori kako je OTC tijelo koje izvršava, a ne odlučuje samostalno o mjerama koje provodi, pa se nedvojbeno može zaključiti da je tijelo koje je podređeno agencijama, odnosno doslovno, „izvršno tijelo“ agencija i redarstvenih tijela.

Analogno tome, polazeći od načela *argumentum a maiori ad minus*, smatramo kako zakonsko ovlaštenje Vijeća da nadzire zakonitost rada sigurnosnih službi i prati te nadzire primjenu mjera tajnog prikupljanja podataka kojima se ograničavaju ustavna ljudska prava i temeljne slobode obuhvaća i pravo da se ulazi i nadzire OTC kao „izvršno tijelo“ sigurnosno-obavještajnih agencija. U protivnom, Vijeće bi bilo onemogućeno u izvršavanju svoje zakonske obveze iz članka 111. Zakona. Kada bi se prihvatilo mišljenje OTC-a da Vijeće nema pravo nadzora ovog tijela, nego izričito samo agencija, ni Hrvatski sabor niti Odbor za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost ne bi mogli nadzirati OTC s obzirom da, prema odredbi članaka 103. i 104. Zakona, tako nešto nije izrijekom predviđeno.

Negativnim očitovanjem OTC-a, odnosno nemogućnošću obavljanja nadzora u OTC-u, uloga Vijeća kao građanskog tijela za nadzor sigurnosno-obavještajnih agencija bitno je umanjena. Prema prijašnjem Zakonu o sigurnosnim službama (NN 32/02 i 38/02) Vijeće je u obavljanju svoje zadaće vršilo i nadzor OTC-a, ustrojenog kao dio POA-e, sukladno članku 9. tada važećeg Zakona.

Vijeće je tako uputilo dopis OTC-u kojim se traži određivanje datuma i vremena nadzora mjera SOA-e u prostorijama OTC-a u svezi sa zaprimljenom predstavkom. Negativan odgovor OTC-a zaprimljen je 26. ožujka 2008. Vijeće je potom 7. svibnja 2008. uputilo dopis Odboru za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost s informacijom o odbijanju OTC-a da osigura pristup članovima/cama Vijeća za provođenje nadzora.

Na zajedničkoj sjednici Vijeća i Odbora za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost, članovi Odbora izvijestili su Vijeće kako su na svojoj 10. sjednici, održanoj 29. svibnja 2008., donijeli zaključak da se od Odbora za zakonodavstvo zatraži autentično tumačenje čl. 111. i 112. Zakona o sigurnosno-obavještajnim agencijama, vezano uz ovlast Vijeća za vršenje nadzora nad radom OTC-a.

Do konca izvještajnog razdoblja nije zaprimljena nikakva obavijest niti odluka Odbora za zakonodavstvo.

2. FUNKCIONIRANJE UREDA VIJEĆA

Za veću učinkovitost Vijeća i osiguranje minimalnih uvjeta obavljanja zakonom propisanih zadaća te provođenje programa bilo bi nužno formirati Službu Vijeća (prema Odluci o Vijeću).

Na zajedničkoj sjednici Vijeća i Odbora za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost, članovi Odbora informirali su članove/ice Vijeća kako prema odredbama članka 39. Poslovnika Hrvatskog sabora tajnik Sabora vodi Stručnu službu Sabora i upravlja njezinim radom te donosi Pravilnik o unutarnjem radu Stručne službe Sabora. Radna mjesta unutar stručne službe definiraju se Pravilnikom o unutarnjem redu što je također u nadležnosti tajnika Sabora. Člankom 13. Odluke o Vijeću određeno je da Tajništvo Hrvatskog sabora osigurava prostor i opremu te potrebne djelatnike/ce za rad Vijeća.

S tajnikom Hrvatskog sabora razgovarao je predsjednik Vijeća 8. travnja 2008. godine i dobio informaciju kako nije u mogućnosti trenutno dodijeliti djelatnika/cu koji bi po struci bio/la diplomirani pravnik Vijeću u punom radnom vremenu, pa će do 1. rujna 2008. dio stručnih poslova i dalje obavljati djelatnica koja je trajno raspoređena na radno mjesto u Službu za pripremu i obradu sjednica Hrvatskog sabora što će i nadalje biti njezin primarni zadatak. Obećao je da će se nakon 1. rujna 2008. rješavati pitanje dodjele osobe za puno radno vrijeme u Vijeću.

3. VIDLJIVOST RADA VIJEĆA ZA GRAĐANSKI NADZOR SIGURNOSNO-OBAVJEŠTAJNIH AGENCIJA

U Vladinom "**Nacionalnom programu zaštite i promicanja ljudskih prava od 2008. do 2011.**", od 2. studenog 2007. (NN 119/07) u glavi IV: Analiza stanja ljudskih prava u RH i određivanje prioritetnih područja, izdvojena prioritetna područja zaštite i ostvarivanja ljudskih prava kojima će Republika Hrvatska posvetiti osobitu pažnju u razdoblju od 2008.- 2011.

U području Sigurnost i ljudska prava navedeno je:

"Kako bi se osigurao kvalitetan sustav zaštite ljudskih prava u Republici Hrvatskoj, potrebno je pronaći zadovoljavajuću ravnotežu između Ustavom zajamčenih ljudskih prava i sloboda s jedne, te legitimnih ograničenja tih prava s druge strane. U tom je kontekstu posebno važno osigurati kvalitetan sustav nadzora nad tzv. represivnim dijelom države vlasti, tj. vojskom i policijom, ali i sigurnosno-obavještajnim agencijama." Odnosno: "Istovremeno, novim je Zakonom o sigurnosno-obavještajnom sustavu (NN 79/06, ispravak-105/06) osiguran građanski nadzor nad sigurnosno-obavještajnim agencijama putem Vijeća za građanski nadzor sigurnosno-obavještajnih agencija. Dosadašnji rad Vijeća pokazao je kako je utemeljenje ovog tijela bio koristan za nastojanja usmjerena ka željenom smanjenju broja ograničenja ljudskih prava građana, ali postoji potreba da Vijeće sustavno i bolje predstavi javnosti rezultate

svoga rada, a da se pritom ne povrijedi zakonska odredba o potrebi čuvanja državnih tajni", a u fusnoti se navodi:

Kako je sukladno članku 10. Odluke o Vijeću za građanski nadzor sigurnosno-obavještajnih agencija određeno da, bez suglasnosti Odbora za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost, predsjednik i članove/ice Vijeća ne smiju javno istupati i komentirati rad Vijeća, agencija i drugih tijela i osoba u pitanjima nacionalne sigurnosti, niti upoznavati neovlaštene osobe s podacima i dokumentima sigurnosno-obavještajnih agencija, zatražena je suglasnost Odbora za otvaranje rubrike na Internet stranicama Sabora s podacima o Vijeću.

Do kraja izvještajnog razdoblja nije postignut konačni dogovor pa je javnost ostala prikraćena za informacije o radu Vijeća.